

Guia docent

Identificació de l'assignatura

Assignatura / Grup	20203 - Societats i Cultures en l'Edat Mitjana / 1
Titulació	Grau d'Història - Primer curs
Crèdits	6
Període d'impartició	Segon semestre
Idioma d'impartició	Català

Professors

Professor/a	Horari d'atenció als alumnes					
	Hora d'inici	Hora de fi	Dia	Data d'inici	Data de fi	Despatx / Edifici
Antoni Mas Forners						
<i>Responsable</i> antoni.mas@uib.es						Cal concertar cita prèvia amb el/la professor/a per a fer una tutoria

Contextualització

Mòdul: Història Medieval Universal.

Objectiu: l'endarrer d'aquesta assignatura és proporcionar a l'alumnat bagatge a bastament per conèixer i entendre els trets bàsics de les societats i cultures medievals, de manera que puguin esdevenir una base sòlida per cursar les assignatures centrades en l'estudi de l'Edat Mitjana i, per extensió, de la història universal.

Requisits

L'assignatura té un caràcter introductor i de formació bàsica i, per tant, no té requisits essencials ni recomanables.

Competències

Específiques

- * CE-2. Conèixer els diferents corrents historiogràfics i la bibliografia essencial amb relació a cada un dels períodes històrics citats en l'epígraf anterior.
- * CE-7. Relacionar, a l'hora d'analitzar un tema, una etapa o un problema històrics, fenòmens de diferent naturalesa (polítics, econòmics, socials, culturals, religiosos, etc.).
- * CE-10. Analitzar i valorar l'aportació cultural (material i immaterial) de les diverses societats (espanyoles, europees i extraeuropees) de cada etapa històrica..

Guia docent

- * CE-11. Comprendre les relacions establertes entre les societats que, des d'àmbits geogràfics i culturals diferents, han compartit un mateix espai temporal..

Genèriques

- * CG-1. Distingir, entendre i ser capaç d'explicar els grans períodes cronològics en què es divideix la història universal (prehistòria, història antiga, història medieval, història moderna i història contemporània), la raó de ser d'aquesta divisió i la seva cronologia, els trets estructurals que caracteritzen cada període així com els aspectes de continuïtat i canvi que hi ha entre cada una de les etapes citades, la immediatament anterior i la immediatament posterior..
- * CG-4. Identificar els trets estructurals i definitoris d'un moment o col·lectiu històrics, analitzant i explicant l'evolució cronològica d'aquests trets..

Bàsiques

- * Podeu consultar les competències bàsiques que l'estudiant ha d'haver assolit en acabar el grau a l'adreça següent: http://estudis.uib.cat/ca/grau/comp_basiques/

Continguts

Mòdul: Història Medieval Universal.

Objectiu: l'endarrer d'aquesta assignatura és proporcionar a l'alumnat bagatge a bastament per conèixer i entendre els trets bàsics de les societats i cultures medievals, de manera que puguin esdevenir una base sòlida per cursar les assignatures centrades en l'estudi de l'Edat Mitjana i, per extensió, de la història universal.

Continguts temàtics

Tema introductor. 0.- INTRODUCCIÓ: L'EDAT MITJANA. SOCIETATS I CULTURES

0.a.- L'origen, el context i connotacions del terme Edat Mitjana.

0.b.- Quan comença i quan acaba l'Edat Mitjana? Propostes de periodització.

Bloc. 1.- LA DESAPARICIÓ DE L'IMPERI ROMÀ I L'APARICIÓ DE LES MONARQUIES GERMÀNIQUES.

1.a. - Les invasions bàrbares o germàniques.

1.b. - Principals característiques dels pobles bàrbars i/o germànics.

1.c. - Els processos d'etnogènesi.

1.d. - Modalitats d'assentament: invasions i tractats («hospitalitas» o «foedus»).

1.e.- El camí cap a les monarquies germàniques: el procés d'assentament dels pobles germànics a l'Imperi Romà.

1.e.1.- Els pobles gots.

1.e.2.- Els vàndals.

1.e.3.- Els francs.

1.e.4.- D'altres (burgundis, sueus, angles, saxons...)

1.f.- La desaparició progressiva de l'Imperi Romà d'Occident i la consolidació de les monarquies bàrbares o germàniques.

1.f.1.- La monarquia ostrogoda.

Guia docent

1.f.2.-La monarquia visigòtica i el «Morbo Gothorum». Les estratègies per a la consolidació de la monarquia visigòtica: cerimonial i conversió al catolicisme.

1.f.3.-Els francs: la monarquia merovíngia.

1.f.4.- La monarquia dels llombards i d'altres monarquies.

1.g.- Les «segones invasions».

Bloc. 2.- ECONOMIA I SOCIETAT DE L'ÈPOCA ALT-MEDIEVAL. EL NAIXEMENT DEL FEUDALISME

2.a.- El feudalisme: un nou sistema socioeconòmic.

2.b.- El naixement del feudalisme.

2.c.- «Oratores, bellatores, laboratores»: la ideologia del feudalisme.

2.d.- Feudalisme i reorganització espacial.

2.d.1.-Les tècniques per a l'anàlisi espacial: la història o arqueologia del paisatge.

2. d.2.-L'«incastellament».

2.d.3.- L'ensangregament.

2.d.4.- Les bastides, viles noves o pobles.

2.e.- La parròquia i la família: l'altre enquadrament social del feudalisme.

2.e.1.- La família, cèl·lula bàsica de l'economia agrària feudal.

2.e.2.- Família i economia agrària feudal.

2.e.3.- L'agricultura i els paisatges agraris feudals.

2.e.4.- Els gremis: una forma de producció basada en la família.

2.e.5.- Característiques del comerç a les societats feudals.

Bloc. 3.- L'ESGLÉSIA A L'EDAT MITJANA: ESTRUCTURACIÓ INSTITUCIONAL, IDEOLOGIA I EXPANSIÓ SOCIORELIGIOSA.

3.a.- La ideologia de l'església i les normes morals de la societat tardo-antiga i feudal.

3.b.- La creació de les esglésies «nacionals» .

3.c.- El primer monacat.

3.d.- El cristianisme, una eina per a la colonització; la colonització, una eina per a la cristianització.

Bloc. 4.- LA MONARQUIA CAROLÍNGIA I L'IMPERI CAROLINGI.

4a.- Origen i auge de la monarquia carolíngia.

4b.- El regnat de Carlemany i la creació de l'Imperi Carolingi.

4c.- Carlemany, «l'ideòleg» d'Europa? El Renaixement Carolingi.

4d.- La desfeta de l'Imperi i les monarquies carolíngies.

Bloc. 5.- L'IMPERI ROMÀ D'ORIENT («BIZANTÍ»).

5a.- D'un imperi llatí a un imperi grec.

5b.- La «Recuperatio Imperii» de Justinià.

Guia docent

5c.- La reorganització i la crisi de l'Imperi Romà d'Orient.

5d.- El Cisma.

5e.- La reducció geogràfica i la desaparició de l'Imperi.

Bloc. 6.- L'ISLAM.

6.a.- L'Àràbia pre-islàmica.

6.b.- La formació de l'Islam. Mahoma: el creador de l'Islam.

6.c.- L'estratègia expansiva de l'Islam. Conquestes i pactes.

6.d.- Els successors de Mahoma: els primers califes.

6.e.- La formació d'un estat islàmic.

6.f.- L'arribada al poder dels Omeies.

6.g.- L'assalt al poder dels Abbassís.

6.h.- La fi del califat Abbassí i la divisió en nous califats.

6.i.- L'agricultura i el paisatge del món arabo-musulmà. L'arqueologia agrària i del paisatge

Bloc. 7.- LA TRANSFORMACIÓ DEL CRISTIANISME I DE LES SOCIETATS FEUDALS

7.a.- Les heretgies: cristianismes heterodoxes o alternatius a les èpoques tardo-romana, alt-medieval i baix-medieval).

7.b.- Els moviments reformadors de l'Església. El «Dictatus Papae» de Gregori VII.

7.c.- Els ordes religiosos.

7.d.- La repressió de les heretgies i la Inquisició.

7.e.- Un ensenyament controlat per l'Església: els estudis generals o universitats.

7.f.- La majoria cristiana i les minories (jueus, musulmans, pagans...).

7.g.- Europa, una creació medieval. Manifestacions culturals, socials, econòmiques i artístiques

Bloc. 8.- EXPANSIÓ I CRISI DE LES SOCIETATS FEUDALS

8.a.- El Sacre Imperi Romanogermànic.

8.b.- Les Creuades i l'expansió territorial de les societats feudals.

8.c.- Els grans períodes de l'economia feudal (s. XI-XV): creixement, crisi i recuperació.

8.d.1.- El creixement dels segles XII-XIII.

8.d.2.- La crisi del segle XIV.

8.d.2.a.- El col·lapse del sistema socio-econòmic?

8.d.2.b.- Pugnes per a la primacia: Conflictes dins l'Església i entre l'Església i les monarquies feudals (El Papat d'Avinyó, el Cisma d'Occident).

8.d.2.c.- Les lluites entre les monarquies (La Guerra dels Cent anys, la Guerra dels dos Peres...)

8.e.- La recuperació

8.e.1.- La recuperació demogràfica i econòmica.

8.e.2.- El procés de consolidació i reforçament de les monarquies feudals.

8.e.3.- La formació dels àmbits identitaris.

Guia docent

8.e.4.- El Renaixement.

8.e.5.- L'expansió turca a la Mediterrània, l'expansió geogràfica i els inicis de la colonització europea.

Metodologia docent

- El treball presencial combinarà classes teòriques (grup gran) amb sessions pràctiques, que podran ser, en funció de cada pràctica en grup gran o en grup mitjà.
- El treball no presencial consistirà en l'estudi individual dels continguts del temari i en l'elaboració dels treballs que es proposin com a part del curs.

Activitats de treball presencial (3 crèdits, 75 hores)

Modalitat	Nom	Tip. agr.	Descripció	Hores
Classes teòriques	Exposició dels blocs temàtics	Grup gran (G)	Servir de base i de guia per a l'adquisició de les competències pròpies de l'assignatura. L'exposició del professor anirà acompanyada de material didàctic audiovisual (estructura del tema, mapes o imatges). Es podran dur a terme preguntes que facin referència a la matèria explicada o que hi estigui relacionada.	50
Classes pràctiques	Pràctiques instrumentals	Grup gran (G)	La finalitat és complementar els continguts teòrics. Es comentaran textos històrics, literaris, imatges, cartografia històrica i documents d'arxiu.	20
Classes pràctiques	Exposició de treballs de pràctiques	Grup gran (G)	Exposar els treballs pràctics elaborats en grup i comentari crític de la resta de la classe..	5

A començament del semestre hi haurà a disposició dels estudiants el cronograma de l'assignatura a través de la plataforma UIBdigital. Aquest cronograma inclourà almenys les dates en què es faran les proves d'avaluació contínua i les dates de lliurament dels treballs. A més, el professor o la professora informará els estudiants si el pla de treball de l'assignatura es durà a terme a través del cronograma o per una altra via, inclosa la plataforma Aula digital.

Activitats de treball no presencial (3 crèdits, 75 hores)

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
Estudi i treball autònom individual	Comentari d'articles o de textos.	L'alumne elaborarà els comentaris dels articles, capítols o textos que el professor indiqui, els quals tractaran sobre els blocs del temari. Així mateix és obligatòria l'assistència (mínim, un 80%) al VIII Seminari d'Estudis Medievals del GRESMED i a les activitats que siguin iniciatives de l'Àrea d'Història Medieval, o considerades d'interès per aqueixa Àrea, que indiqui el professor.	30
Estudi i treball autònom individual	Estudi de la matèria de l'assignatura.	D'acord amb les directrius i el material indicat pel professorat, l'alumne haurà de dur a terme l'estudi i aprenentatge de la matèria de l'assignatura, tot entenent que per fer ho ha d'accedir a diferents fons d'informació i els procediments bàsics de la recerca bibliogràfica i d'aprenentatge propis de	30

Guia docent

Modalitat	Nom	Descripció	Hores
		la ciència històrica. També elaborarà o complementarà els treballs pràctics que indiqui el professor.	
Estudi i treball autònom individual o en grup	Pràctiques en grups de treball	Elaborar treballs d'extensió limitada mitjançant la recerca i anàlisi de fonts de distinta tipologia, a partir d'un tema proposat pel professor per a cada grup de treball.	15

Riscs específics i mesures de protecció

Les activitats d'aprenentatge d'aquesta assignatura no comporten riscos específics per a la seguretat i salut dels alumnes i, per tant, no cal adoptar mesures de protecció especials.

Avaluació de l'aprenentatge dels estudiants

Frau en elements d'avaluació

D'acord amb l'article 33 del Reglament acadèmic, "amb independència del procediment disciplinari que es pugui seguir contra l'estudiant infractor, la realització demostradorament fraudulenta d'algun dels elements d'avaluació inclosos en guies docents de les assignatures comportarà, a criteri del professor, una menysvaloració en la seva qualificació que pot suposar la qualificació de «suspens 0» a l'avaluació anual de l'assignatura".

Exposició dels blocs temàtics

Modalitat	Classes teòriques
Tècnica	Proves objectives (no recuperable)
Descripció	Servir de base i de guia per a l'adquisició de les competències pròpies de l'assignatura. L'exposició del professor anirà acompanyada de material didàctic audiovisual (estructura del tema, mapes o imatges). Es podran dur a terme preguntes que facin referència a la matèria explicada o que hi estigui relacionada.

Criteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 40% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Pràctiques instrumentals

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	La finalitat és complementar els continguts teòrics. Es comentaran textos històrics, literaris, imatges, cartografia històrica i documents d'arxiu.

Criteris d'avaluació

Percentatge de la qualificació final: 5% per a l'itinerari A

Percentatge de la qualificació final: 0% per a l'itinerari B

Guia docent

Exposició de treballs de pràctiques

Modalitat	Classes pràctiques
Tècnica	Proves orals (no recuperable)
Descripció	Exposar els treballs pràctics elaborats en grup i comentari crític de la resta de la classe..
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	5% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	0% per a l'itinerari B

Comentari d'articles o de textos.

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	L'alumne elaborarà els comentaris dels articles, capítols o textos que el professor indiqui, els quals tractaran sobre els blocs del temari. Així mateix és obligatòria l'assistència (mínim, un 80%) al VIII Seminari d'Estudis Medievals del GRESMED i a les activitats que siguin iniciativa de l'Àrea d'Història Medieval, o considerades d'interès per aqueixa Àrea, que indiqui el professor.
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	40% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	80% per a l'itinerari B

Estudi de la matèria de l'assignatura.

Modalitat	Estudi i treball autònom individual
Tècnica	Proves objectives (no recuperable)
Descripció	D'acord amb les directrius i el material indicat pel professorat, l'alumne haurà de dur a terme l'estudi i aprenentatge de la matèria de l'assignatura, tot entenenent que per fer ho ha d'accedir a diferents fons d'informació i els procediments bàsics de la recerca bibliogràfica i d'aprenentatge propis de la ciència històrica. També elaborarà o complementarà els treballs pràctics que indiqui el professor.
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	0% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	20% per a l'itinerari B

Pràctiques en grups de treball

Modalitat	Estudi i treball autònom individual o en grup
Tècnica	Treballs i projectes (no recuperable)
Descripció	Elaborar treballs d'extensió limitada mitjançant la recerca i anàlisi de fonts de distinta tipologia, a partir d'un tema proposat pel professor per a cada grup de treball.
Criteris d'avaluació	
Percentatge de la qualificació final:	10% per a l'itinerari A
Percentatge de la qualificació final:	0% per a l'itinerari B

Recursos, bibliografia i documentació complementària

Bibliografia bàsica

Guia docent

NOVETATS:

Barthélemy, D. (2006): Caballeros y milagros. Violencia y sacralidad en la sociedad feudal, PUV, València.
Coumert, M.- Dumézil, B. (2018): Los reinos bárbaros en Occidente, Universidad de Granada, Granada.
Mitterauer, M. (2018): ¿Por qué Europa? Fundamentos medievales de un camino singular, PUV, València.
Moore, R. I. (2016): La primera revolución europea: c. 970-1215, Crítica, Barcelona.
Tyerman, T. (2010), Las Guerras de Dios. Una Nueva Historia de Las Cruzadas, Crítica, Barcelona.

BIBLIOGRAFIA BÀSICA:

Álvarez Palenzuela (coord.): Historia Universal de la Edad Media Barcelona, 2005.
Balcells, J.: Vivir en la Edad Media: Barcelona y su entorno en los siglos XIII y XIV (1200 - 1344), Barcelona, 2007.
Barceló, Miquel et alia: Arqueología medieval. En las afueras del “medievalismo”, Barcelona, 1988.
Bartlett, Robert: La formación de Europa :conquista, civilización y cambio cultural: 950 -1350, València, 2003.
Bois, Guy: La gran depresión medieval: siglos XIV-XV: el precedente de una crisis sistémica, València, 2001.
Bois, Guy: La revolución del año mil: Lournand, aldea del Mâconnais, de la antigüedad al feudalismo, Barcelona, 2000.
Bonnassie, Pierre: Del esclavismo al feudalismo en Europa occidental, Barcelona, 1993.
Bonnassie, Pierre: Vocabulario básico de la Historia medieval, Barcelona, Crítica, 1983.
Boucheron, Patrick, et alia: Historia de la Europa Urbana II. La ciudad medieval, València, 2010.
Claramunt., Salvador et alia: Historia de la Edad Media, Barcelona, 2008.
Collins, Roger: La Europa de la Alta Edad Media, Madrid, 2000.
Donado, Julián - Echevarría, Ana, Barquero, Carlos: Historia Medieval II: (Siglos XIII-XV), Madrid, 2014.
Donado, Julián - Echevarría, Ana: Historia Medieval I: Siglos V-XII, Madrid, 2014.
Echeverría, Ana – Rodríguez, José Manuel: Atlas histórico de la Edad Media, Madrid, 2013.
Ferrer, Maria Teresa, et alia: Negociar en la Edad Media, Barcelona, 2005.
Fossier, Robert (dir.): La Edad Media. Vol. 2: El despertar de Europa, 950-1250 --Vol. 3: El tiempo de crisis, 1250-1520. Barcelona, 1988.
García de Cortázar, José Ángel - Sesma, José Ángel: Manual de historia medieval, Madrid, 2016.
Gilson, Étienne: La filosofía en la Edad Media: desde los orígenes patrísticos hasta el fin del siglo XIV, Madrid, 2007.
Guerreau, Alain: El Feudalismo: un horizonte teórico, Barcelona, 1984.
Guerreau, Alain: El futuro de un pasado: la Edad Media en el siglo XXI, Barcelona, 2002.
Halsall, Guy: Las migraciones bárbaras y el occidente romano, 376-568, València, 2012.

Bibliografia complementària

(CONTINUA LA BIBLIOGRAFIA BÀSICA; LA COMPLEMENTÀRIA S'INDICARÀ DURANT EL DESENVOLUPAMENT DE L'ASSIGNATURA):

Heather, Peter: Emperadores y bárbaros. El primer milenio de la historia de Europa, Barcelona, 2009.
Heather, Peter: La caída del Imperio Romano, Barcelona, 2006.
Henri Bresc et alia: Europa y el Islam en la Edad Media, Barcelona, 2001.
Jaspert, Nikolas: Las Cruzadas, València, 2010.
Kaplan, Michel – Zimmermann, Michel: Edad Media. Siglos IV-X, Granada, 2004.
Ladero, Miguel Ángel: Historia Universal. Vol. 2, Edad Media, Barcelona, 2004.
Lawrence, C.H.: El monacato medieval: formas de vida religiosa en Europa Occidental durante la Edad Media, 1999.
Le Goff, Jacques: La civilización del occidente medieval, Barcelona, 2002.
Le Goff, Jacques: Los intelectuales en la edad media, Barcelona, 2001
Martí Bonet, J.M.: Història medieval de l'Església, Barcelona, 1999.
Mckitterick, Rosamond: La alta Edad Media, Barcelona, 2002.
Mitterauer, Michael: ¿Por qué Europa? Fundamentos medievales de un camino singular, València, 2008.
Monteira, Inés, et alia: Historia del Arte de la Alta y la plena Edad Media, Madrid, 2014.

Guia docent

- Moore, R. I.: La formación de una sociedad represora. Poder y disidencia en la Europa Occidental 950-1250, Barcelona, 1989.
- Morsel, Joseph: La aristocracia medieval. La dominación social en Occidente (siglos V-XV), 2008.
- Paul, Jacques: El cristianismo occidental en la Edad Media. Siglos IV-XV, 2014.
- Salrach, Josep M.: Entre Roma i el Renaixement, Barcelona, 2012.
- Toubert, Pierre: Europa en su primer crecimiento. De Carlomagno al año mil, València, 2006.
- Vincent, Catherine: Breve historia del Occidente medieval, Madrid, 2001.
- Watts, John: La formación de los sistemas políticos. Europa (1300-1500), 2016.
- Wickham, Chris: El legado de Roma. Una historia de Europa de 500 a 1000, Barcelona, 2013.
- Wickham, Chris: Una Historia nueva de la alta Edad media. Europa y el mundo mediterráneo, 400-800, Barcelona, 2009.

Altres recursos

S'indicarà durant el desenvolupament de l'assignatura.

